

Formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej

Formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej są uregulowane w następujących aktach prawnych:

- kodeks spółek handlowych (spółki osobowe i kapitałowe prawa handlowego)⁵,
- kodeks cywilny (spółka cywilna, indywidualny przedsiębiorca)⁶.

Przedsiębiorca rozpoczynający działalność gospodarczą ma pełną swobodę wyboru formy organizacyjno-prawnej przedsiębiorstwa, z zastrzeżeniem odrębnych przepisów, które mogą wykluczać daną formę prawną dla danego rodzaju działalności gospodarczej (np. banki). Ogólnie mówiąc, podmioty gospodarcze prowadzące działalność w Polsce można podzielić na (ilustracja 1, tabela 2):

- osoby fizyczne (indywidualni przedsiębiorcy oraz wspólnicy spółek cywilnych),
- osoby prawne (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna, inne podmioty mające osobowość prawną),
- jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej (spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna).

⁵ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz.U. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.

⁶ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.

Forma	Indywidualny przedsiębiorca	Spółka cywilna	Spółka jawna	Spółka partnerska	Spółka komandytowa	Spółka komandytowo - akcyjna	Spółka z o.o.	Spółka Akcyjna
Kryterium								
Cel zawiązania	dowolne przedsięwzięcie gospodarcze	dowolne przedsięwzięcie gospodarcze	dowolne przedsięwzięcie gospodarcze	wykonywanie minimum jednego zawodu wolnego	prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną nazwą	prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną nazwą	każdy cel prawnie dopuszczany	prawo nie określa
Założyciele (wspólnicy)	osoba fizyczna - właściciel	min. 2 osoby fizyczne lub prawne	min. 2 osoby fizyczne lub prawne	min. 2 (wyłącznie osoby fizyczne)	min. 2, w tym: komplementariusz, komandytariusz	min. 2, w tym: komplementariusz, akcjonariusz	min. 1 (ale nie jednoosobowa spółka z o.o.)	min. 1 (ale nie jednoosobowa spółka z o.o.)
Osobowość prawna	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	nie ma osobowości prawnej	ma osobowość prawną	ma osobowość prawną
Akt założycielski/ Miejsce rejestracji	Brak CEIDG	umowa pisemna/ CEIDG	umowa pisemna/ KRS	umowa w formie aktu notarialn./KRS	umowa w formie aktu notarialnego/KRS	statut w formie aktu notarialnego/KRS	umowa w formie aktu notarialn./KRS	statut w formie aktu notarialn./KRS
Minimalny kapitał zakładowy	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	50 000 PLN	5 000 PLN	100 000 PLN
Minimalna wysokość wkładu lub udziału	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	prawo nie określa	50 PLN	1 grosz
Organy	brak	brak	brak	brak (ale umowa może przewidywać zarząd)	brak	-walne zgromadzenie; -rada nadzorcza (gdy min. 26 akcjonariuszy)	-walne zgromadzenie wspólników; -rada nadzorcza; -komisja rewizyjna	-walne zgromadzenie akcjonariuszy; -rada nadzorcza; -komisja rewizyjna
Reprezentowanie	właściciel	każdy wspólnik	każdy wspólnik (umowa może przewidywać inaczej)	każdy partner (umowa może przewidywać inaczej)	każdy komplementariusz (umowa może przewidywać inaczej)	każdy komplementariusz (umowa może przewidywać inaczej)	zarząd	zarząd
Podział zysku	cały wypracowany zysk dla właściciela	równy (umowa może przewidywać inaczej)	równy (umowa może przewidywać inaczej)	równy (umowa może przewidywać inaczej)	proporcjonalnie do wkładów (umowa może przewidywać inaczej)	proporcjonalnie do wkładów (umowa może przewidywać inaczej)	w stosunku do udziałów	od wartości akcji (umowa może przewidywać inaczej)
Odpowiedzialność	całym swoim majątkiem osobistym	całym swoim majątkiem, solidarnie z pozostałymi wspólnikami	całym swoim majątkiem, solidarnie z pozostałymi wspólnikami	każdy partner za swoje poczynania	każdy komplementariusz całym swoim majątkiem, każdy komandytariusz tylko do sumy komandytowej	każdy komplementariusz całym swoim majątkiem, każdy akcjonariusz tylko do sumy komandytowej	spółka do wysokości udziału wspólników oraz majątku spółki	spółka do wysokości majątku

Spółka komandytowo-akcyjna

Spółka komandytowo-akcyjna uregulowana jest w kodeksie spółek handlowych (art. 125-1150). W spółce komandytowo-akcyjnej za zobowiązania spółki odpowiada bez ograniczeń co najmniej jeden wspólnik (komplementariusz), a co najmniej jeden wspólnik jest akcjonariuszem. Minimalny kapitał zakładowy wynosi co najmniej 50 000 PLN. Statut spółki musi być zawarty w formie aktu notarialnego. Statutowym organem spółki jest walne zgromadzenie oraz dobrowolnie rada nadzorcza. Spółka powstaje z chwilą wpisu do rejestru sądowego.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością uregulowana jest w kodeksie spółek handlowych (art. 151-300). Może być zawiązana przez co najmniej jednego wspólnika w każdym celu prawnie dopuszczonym. Statut spółki musi mieć formę aktu notarialnego. Minimalny kapitał zakładowy wynosi 5.000 PLN. Istnieje możliwość wniesienia aportu rzeczowego (tabela 7). Minimalna wysokość jednego udziału wynosi 50 PLN (od 15 stycznia 2004 r.). Spółka podlega rejestracji w rejestrze przedsiębiorców prowadzonym przez sądy rejonowe. Statutowe organy spółki to: zarząd, rada nadzorcza oraz zgromadzenie wspólników. Spółka posiada osobowość prawną.

Tabela 1. Zalety i wady spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none">• odpowiedzialność wspólników (udziałowców) jest ograniczona do określonej kwoty udziału• możliwość powoływania do kierownictwa spółki osób nie będących wspólnikami• możliwość powstania jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością• możliwość odejścia lub przyjęcia nowego wspólnika bez konieczności rozwiązania spółki• wysoka wiarygodność spółki wynikająca z kapitału spółki	<ul style="list-style-type: none">• konieczność rejestracji w sądzie gospodarczym• umowa w formie aktu notarialnego• obowiązek prowadzenia pełnej księgowości• wysokie koszty zawiązania spółki• minimalny kapitał zakładowy wynosi 5 tys. PLN• konieczność rejestracji w sądzie gospodarczym• umowa w formie aktu notarialnego• obowiązek prowadzenia pełnej księgowości

Spółka akcyjna

Spółka akcyjna uregulowana jest w kodeksie spółek handlowych (art. 301-490). Może być zawiązana przez co najmniej jedną osobę. Statut spółki musi być sporządzony w formie aktu notarialnego. Minimalny kapitał zakładowy wynosi 100 000 PLN (tabela 8). Wraz z nowelizacją Ustawy minimalna wartość nominalna akcji wynosi 1 grosz zgodnie z amerykańską zasadą „penny stock”. Statutowe organy spółki to: zarząd, zgromadzenie akcjonariuszy oraz rada nadzorcza.

Tabela 2. Zalety i wady spółki akcyjnej

Zalety	Wady
<ul style="list-style-type: none">• odpowiedzialność akcjonariuszy (założycieli) jest ograniczona do wysokości posiadanych akcji	<ul style="list-style-type: none">• konieczność rejestracji w sądzie gospodarczym
<ul style="list-style-type: none">• możliwość powoływania do kierownictwa spółki osób nie będących wspólnikami	<ul style="list-style-type: none">• statut w formie aktu notarialnego
<ul style="list-style-type: none">• możliwość odejścia lub przyjęcia nowego wspólnika bez konieczności rozwiązania spółki	<ul style="list-style-type: none">• wysokie koszty zawiązania spółki
<ul style="list-style-type: none">• możliwość pozyskania kapitału w drodze publicznej emisji akcji	<ul style="list-style-type: none">• obowiązek prowadzenia pełnej księgowości
<ul style="list-style-type: none">• bardzo wysoka wiarygodność spółki wynikająca z dużego kapitału spółki	<ul style="list-style-type: none">• minimalny kapitał zakładowy wynosi 100 tys. PLN

Jednymi z najważniejszych dokumentów rejestracyjnych firmy są akty założycielskie, czyli akty stwierdzające fakt założenia danego podmiotu gospodarczego. W zależności od formy prawnej podmiotu akty te przyjmują różną formę (tabela 9). Umowy spółek zawierane dla celów dowodowych w formie pisemnej są podstawowym dokumentem stwierdzającym fakt zawiązania spółki oraz regulującym stosunki pomiędzy wspólnikami. Nie mogą one zawierać postanowień sprzecznych z obowiązującym prawem (zwłaszcza Kodeksem spółek handlowych). Jedynie umowa spółki cywilnej i jawnej jest umową cywilno-prawną nie wymagającą potwierdzenia notarialnego. W wypadku pozostałych spółek umowy muszą być zawierane w formie aktu notarialnego, a w wypadku spółki akcyjnej i komandytowo-akcyjnej wymagane jest sporządzenie statutu spółki w formie aktu notarialnego. Dokumenty te muszą być złożone wraz z wnioskiem rejestracyjnym w sądzie rejestrowym. Jedynie jednoosobowe przedsiębiorstwo osoby fizycznej działa na podstawie zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej. Spółki cywilne nie są przedsiębiorstwami w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, stąd oprócz umowy spółki wymagana jest rejestracja każdego ze wspólników w ewidencji działalności gospodarczej.

Tabela 3. Akty założycielskie podmiotów gospodarczych

Podmiot gospodarczy	Akt założycielski	Wymogi legalizacyjne
jednoosobowe przedsiębiorstwo prywatne	zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej	Wpis do centralnej ewidencji i informacji o działalności gospodarczej (Zgłoszenie do CEIDG – online lub urząd gminy)
spółka cywilna	umowa spółki w formie pisemnej dla celów dowodowych, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej	
spółka jawna	umowa spółki w formie pisemnej dla celów dowodowych	Zarejestrowanie spółki w sądzie rejestrowym KRS
spółka partnerska	umowa spółki w formie aktu notarialnego	
spółka komandytowa	umowa spółki w formie aktu notarialnego	
spółka komandytowo -	statut spółki w formie aktu notarialnego	
spółka z o.o	umowa spółki w formie aktu notarialnego	
spółka akcyjna	statut spółki w formie aktu notarialnego	

Tabela 4. Wady i zalety spółek

RODZAJ SPÓŁKI	Osobowość prawna	PRZEPISY PRAWA	ZALETY	WADY
Cywilna	NIE	Przepisy Kodeksu cywilnego	Łatwość utworzenia i prowadzenia, zamiast ksiąg rachunkowych można wybrać podatkową księgę przychodów i rozchodów	Za jej zobowiązania wspólnicy są odpowiedzialni solidarnie całym majątkiem osobistym
Jawna (s.j.)	NIE	Przepisy Kodeksu spółek handlowych	Łatwość utworzenia i nie wymaga dużych nakładów finansowych	Każdy wspólnik odpowiada za zobowiązania całym swoim majątkiem
Partnerska	NIE	Przepisy Kodeksu spółek handlowych	Każdy wspólnik ponosi odpowiedzialność tylko za własne działania i zaniedbania, nie zaś za winy innych wspólników	Mogą ją założyć osoby posiadające uprawnienia do wykonywania tzw. wolnego zawodu (większości z nich nie wolno wykonywać bezpośrednio po maturze)
Komandytowa	NIE	Przepisy Kodeksu spółek handlowych	Prawo prowadzenia spraw i reprezentowania spółki na zewnątrz ma tylko komplementariusz, komandytariusz nie ma takiego prawa	Odpowiedzialność osobista komplementariuszy za zobowiązania spółki, odpowiedzialność komandytariuszy do wysokości wniesionego wkładu
Komandytowo-akcyjna	NIE	Przepisy Kodeksu spółek handlowych	Akcjonariusz nie odpowiada za zobowiązania spółki, istnieje więc możliwość pozyskiwania kapitału na rozwój spółki	Wymagany minimalny kapitał to 5 000 zł., wysokie koszty utrzymania i funkcjonowania, odpowiedzialność osobista komplementariuszy za zobowiązania spółki
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	TAK	Przepisy Kodeksu spółek handlowych	Ograniczenie odpowiedzialności wspólników, którzy ryzykują tylko ten majątek, który wnieśli do spółki.	Wymagany kapitał to 50 000 zł., ponadto wysokie koszty związane z jej utworzeniem i funkcjonowaniem, obowiązek prowadzenia pełnej księgowości
Spółka akcyjna	TAK	Przepisy Kodeksu spółek handlowych	Akcjonariusze nie odpowiadają za jej zobowiązania, ryzykują jedynie wkładami, jakie wnieśli do spółki	Wymagany minimalny kapitał to 1]00 000 zł., ponadto ogromne koszty obsługi prawnej, obowiązek prowadzenia pełnej księgowości